

A szanitációhoz való jog érvényesítése decentralizált rendszerek révén – nemzetközi gyakorlat

Dr. Vargha Márta

Izsák Bálint

Nemzeti Népegészségügyi Központ

Biztonságos szanitációhoz való jog

- Az ENSZ Közgyűlés által 2010-ben elismert alapjog
- Milleniumi Fejlődési Cél:
“2010-re csökkenjen felére a biztonságos szanitáció nélkül élők száma”

Fenntartható
Fejlődési Cél:

“6.2 2030-ig mindenki jusson hozzá kielégítő szintű és méltányos szanitációhoz és higiéniahoz, ne kelljen nyilvános körülmények között végezni a szükségét senkinek, különös tekintettel a nők, gyermekek és a sérülékeny társadalmi csoportok igényeire.”

Helyzetkép

- Globálisan: 2,4 Mrd ember él biztonságos szanitáció nélkül
- Nem teljesült a milleniumi cél
- Európai régió:
 - 62 millió embernek nincs hozzáférése
 - 1,8 millióan nyílt színi ürítésre szorulnak
 - Közép-Ázsiában visszaesés volt 2000-2015 között%
- Hazai helyzet:
 - 1,8 %-nak nincs vízöblítéses WC-je

The world has missed the MDG sanitation target

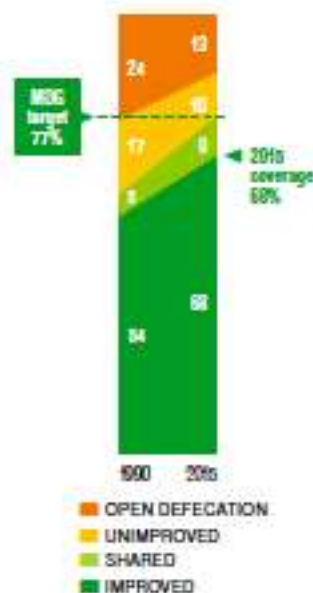

Fig. 4 Trends in global sanitation coverage and MDG target (%), 1990-2015

Four developing regions achieved the MDG sanitation target

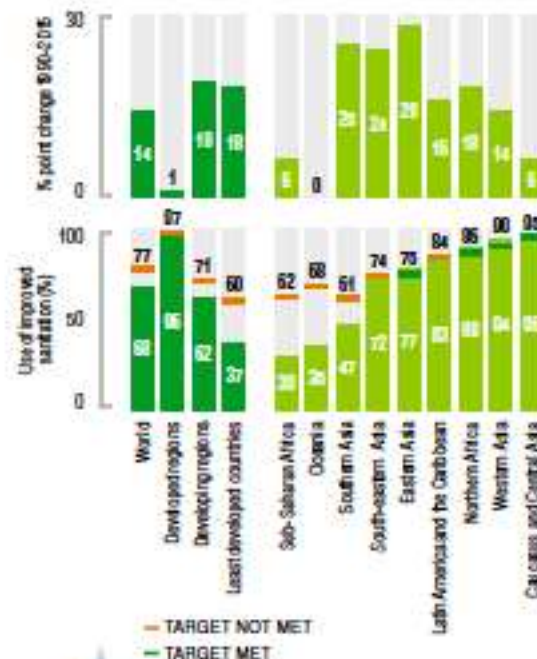

Fig. 5 Use of improved sanitation and MDG target in 2015, percentage point change from 1990 to 2015

Előrehaladás értékelése

- WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme for Water Supply and Sanitation
- Szolgáltatási “létra”
 - Nincs
 - Nem “fejlesztett” létesítmény
 - Közösen használt “fejlesztett” létesítmény
 - Alapvető szolgáltatás
 - Biztonságos szolgáltatás

(fejlesztett: a végtermék biztonságosan elkülönített az emberi érintkezéstől)

SDG

SANITATION

SAFELY MANAGED

Excreta safely disposed in situ or transported and treated off-site

BASIC ACCESS

Access to improved facility

SHARED FACILITY

Improved facility shared between two or more households

UNIMPROVED ACCESS

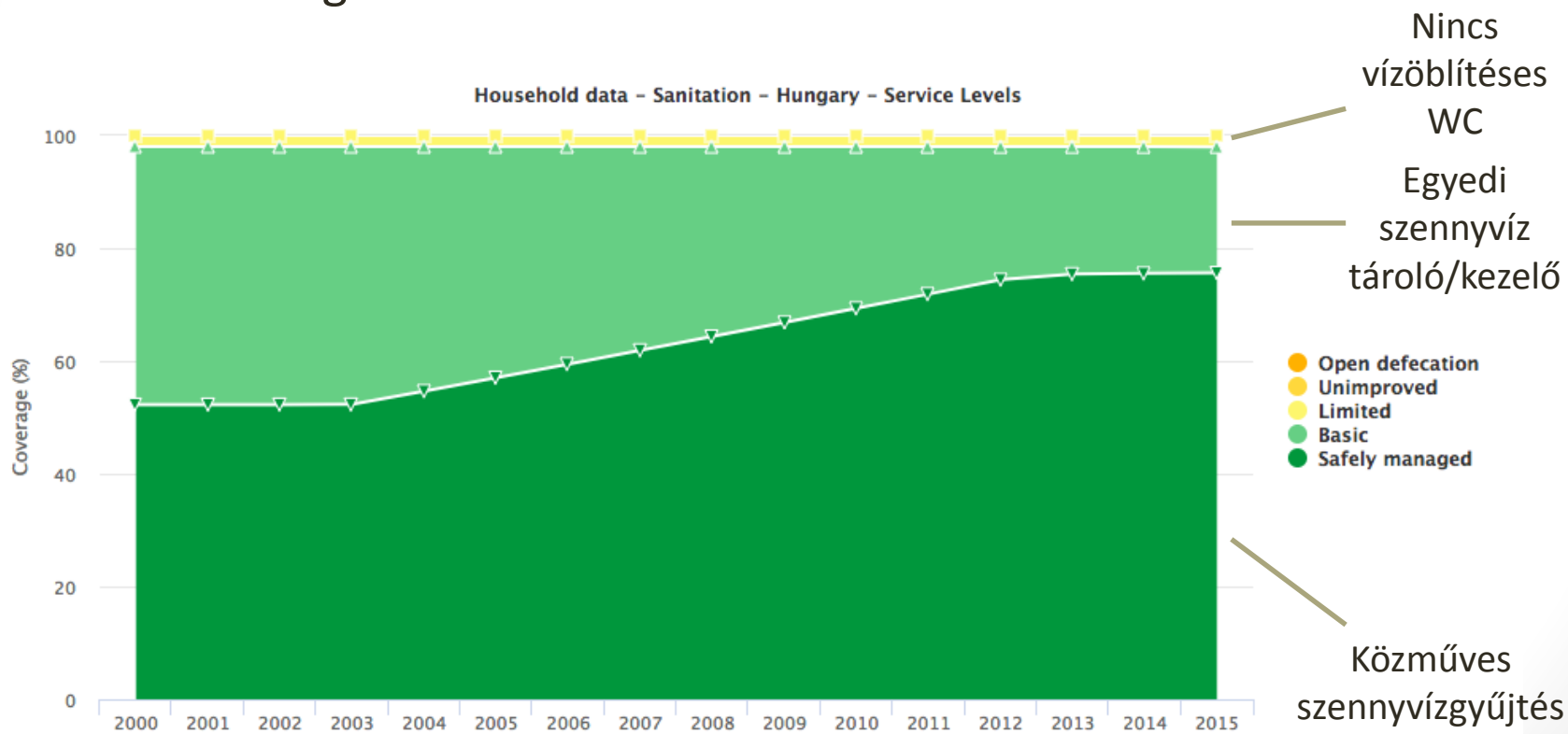
Facility does not ensure hygienic separation of excreta from human contact

NO SERVICE

Open defecation

Hazai helyzet JMP értékelése

- 2000-2015 közötti adatok
- KSH adatgyűjtés alapján (arról lehet jelenteni, amiről van adat)
- “biztonságos” = “közműves”?

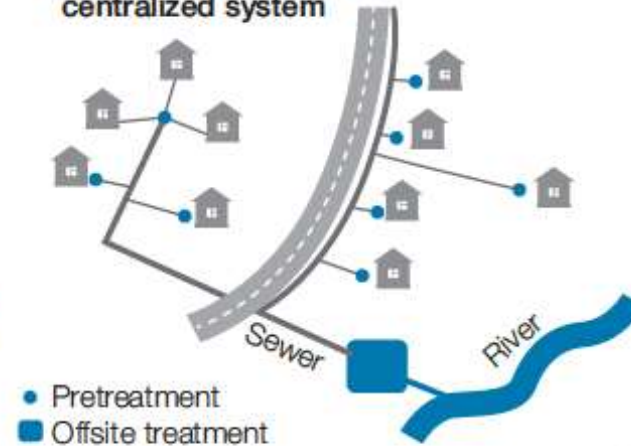

Szennyvízgyűjtés és -kezelés lehetőségei

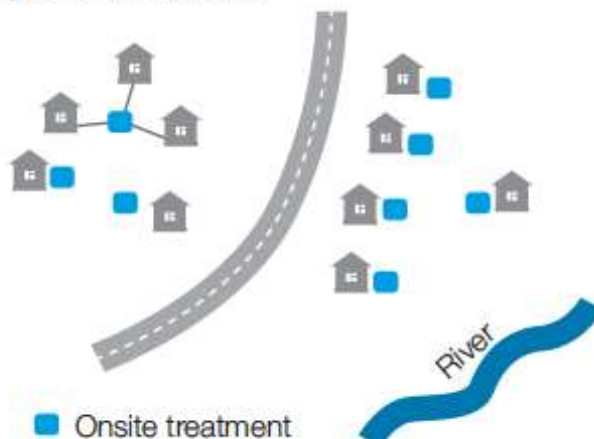
a) Centralized system

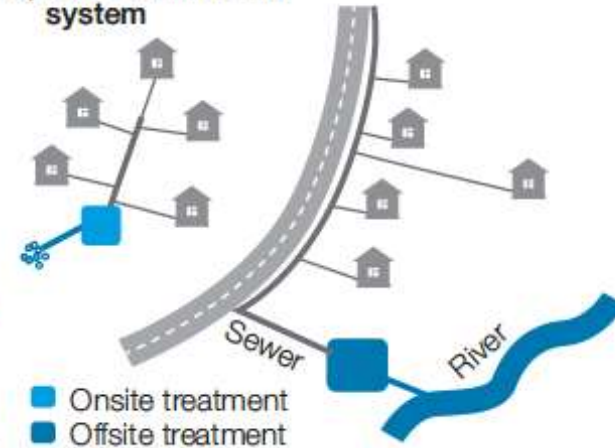
b) Combined onsite and centralized system

d) Onsite treatment

c) Semi-centralized system

Forrás: *Taking Policy Action to Improve Small-scale Water Supply and Sanitation Systems* (WHO, 2016)

Decentralizált rendszerek

- Fontos szerepük lehet az univerzális ellátás megvalósításában
- A megfelelő műszaki megoldás megtalálása számos tényező függvénye.
- Sok esetben a jogszabályi környezet nem teszi lehetővé innovatív megoldások alkalmazását
- Jogi-műszaki-közegészségügyi feltételrendszer párhuzamos megalkotása szükséges

Globális és regionális kezdeményezések

- WHO EURO/UNECE **Víz és Egészség Jegyzőkönyv** – regionális egyezmény
 - 26 részesfél és 14 aláíró az Európai Régióban
 - Kiemelt munkaterület: “Kis vízellátó és szennyvízkezelő rendszerek”
 - Németország és Szerbia vezetésével
- **WECF** – Women Engage for a Common Future
 - Iskolai szanitáció mintaprojektek az Európai Régió keleti részén
- **SuSanA** – Sustainable Sanitation Alliance
 - 330 partnerszervezet
 - Különböző szanitáció fókuszú projektek világszerte

Nemzetközi példák a szabályozásra

- Finnország
 - 1 millió lakos nem tud rákapcsolódni közműves csatornahálózatra
 - Környezetvédelmi Törvény hatálya alá tartoznak
 - Minden tulajdonos köteles olyan házi szennyvíztisztítót üzemeltetni, ami megfelel a kibocsátási előírásoknak, és üzemnaplót vezetni róla
 - 5 éves halasztást kérhetnek szociális helyzet alapján
 - Pénzügyi támogatás a létesítéshez és fenntartáshoz (adókedvezmény, pályázati támogatás)
- Hollandia
 - Szennyvízgyűjtés és –kezelés önkormányzati feladat
 - Nem tiltott az egyedi szennyvíztisztító, ha nem jelent nagyobb terhelést a környezetnek
- Lettország
 - Kis szennyvíztisztítókra más előírások
 - 2000 LE felett 70-90 % eltávolítási határfok (BOI), 500-2000 LE között 50-70 % az elvárás
 - Egyedi engedélyezés (környezetvédelmi hatóság)

Nemzetközi példa kibocsátási határértékre – német szennyvíz rendelet

Samples according to size categories of the waste water treatment plants	Chemical oxygen demand (COD) mg/l	5-day biochemical oxygen demand (BOD ₅) mg/l	Ammonia nitrogen (NH ₄ -N) mg/l	Total nitrogen as the sum of ammonia, nitrite and nitrate nitrogen (N _{tot}) mg/l	Total phosphorous (P _{tot}) mg/l
	Qualified random sample or 2-hour composite sample				
Size category 1 Less than 60 kg/d BOD ₅ (raw)	150	40	-	-	-
Size category 2 60 to 300 kg/d BOD ₅ (raw)	110	25	-	-	-
Size category 3 greater than 300 up to 600 kg/d BOD ₅ (raw)	90	20	10	-	-
Size category 4 greater than 600 up to 6000 kg/d BOD ₅ (raw)	90	20	10	18	2
Size category 5 greater than 6000 kg/d BOD ₅ (raw)	75	15	10	13	1

Nemzetközi példa kockázatalapú értékelésre - Írország

- 500.000 ember használ házi szennyvíztisztítót
- Relatív alacsony terhelés a mezőgazdasághoz és a központosított szennyvíztisztítókhoz képest
- Nemzeti Ellenőrzési Terv a házi szennyvíztisztítókra
- Területi kockázati besorolás
 - Terhelés alapján: területre eső egységek száma, tisztítási hatásfok, szikkasztási tulajdonságok
 - Érzékenység alapján: pl. ivóvízbázisok közelsége
 - Alacsony, mérsékelt, magas és nagyon magas kockázat
- Területi hatóságok az ellenőrzési tervet a kockázati besorolás alapján állították össze

Gyakorlati példák - Moldova

- Kistelepülési környezetben az iskolai szanitáció kiemelt probléma
- Rossz állapotú, kültéri illemhelyek – hideg, fertőzésveszély, kézmosási lehetőség hiánya
- Vízüblítés a vízhiány és a környezetterhelés miatt nem megoldás
- “EcoSan” komposztvécék, közvetlenül az iskolaépülethez toldva, kézmosó helységgel

skat Swiss Resource Centre and
Consultancies for Development

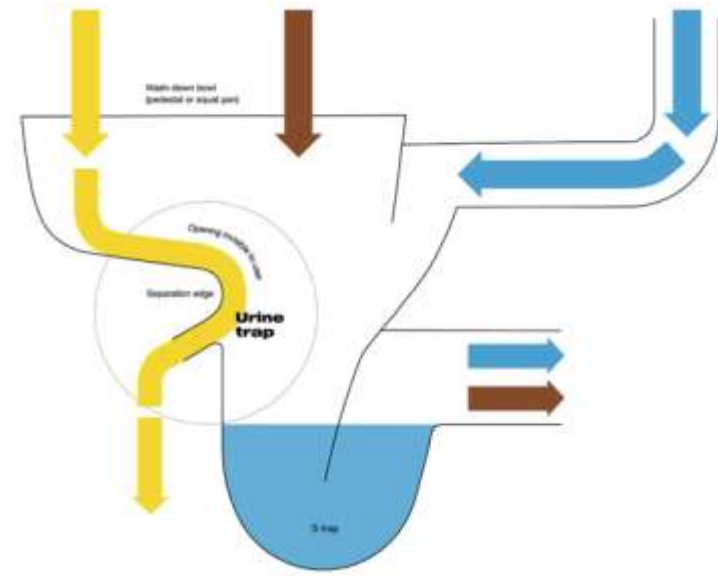
ApaSan Proiectul Elveției de Apă
și Sanitație în Moldova

Forrás:

<http://apasan.skat.ch/congaz-school-toilet/>

Gyakorlati példa - Svájc

- EAWAG – Svájci Szövetségi Víz tudományi és Technológiai Intézet
- Fenntartható vízgazdálkodásban élenjáró kutatások
- Dübendorfi központjuk öko “mintaépület”
- Vizelet szétválasztó WC
 - Vizelet elkülönült gyűjtése
 - Nitráttá alakítás
 - Mikroszennyező mentesítés
 - Műtrágya
 - Egyéb frakció – csatornára
- Jelentős szennyvízhozam csökkentés

Összefoglalás

- Az univerzális ellátás megvalósítása 2030-ig az Európai Régióban is nagy kihívás
- A megoldásban jelentős szerep juthat a decentralizált rendszereknek
- Nemzetközi jó gyakorlatok sora elérhető....

...de egyben azt is mutatja, hogy nincs univerzális jó megoldás

Köszönöm a figyelmet!

vizosztaly@nnk.gov.hu